

ШВАБОЗОРЯ

ЧАСОПИС ДЛЯ ПОШИРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Виходить два рази тижнево: в четвер на 4 ст., під неділю на 8 ст.
Адреса: Нова Зоря, Львів, Сапига 26, I. п. Конто П. Ц.: Краків 405.867.

Передплата в краю: 1/4-річно 6 зол., місячно 2 зол. За кордоном 1/4-річно 1 амер. долар. — Ціна числа 25 сот. — Рукописів не звертається.

ПО ДЕСЯТИ РОКАХ.

Кілька неблагоннадійних думок у роковини берест. мира (9. II. 1918—9. II. 1928).

Бересте! Один із найінтересніших городів на українських землях. Не як господарсько-культурний осередок наших днів, очевидно. Сьогодні, се нужденна, убогою жидовою залюднена діра. Як військово-географічного пункту, значіння Береста першорядне продовж усеї нашої історії; воно мабуть і сьогодні в нічому не зменшилося. Одначе не про се значіння надбужанського города має бути тут мова, тільки про ролю в історії нашої національної політичної традиції.

Два важні моменти, дві історичні дати звязані з іменем Береста. Церковна унія 1596 і мировий трактат 1918. Досить назвати ці події, щоб уся подібність і вся різниця між ними станула на весь рід перед нашими очима. В часі загальної релігійної боротьби XVI-го в., українські Владики зірвали дотогочасну звязь з византійсько-православним Сходом і заключили т. ск. сепаратний мир, приступаючи до церковної єдності з Римом. У світовій політичній хуртовині поч. XX-го в. провідники України покинули своїх воєнних союзників, протекторів і володарів, проголосили повну державну незалежність землі та в сепаратнім мирі шукали визнання з боку дотогочасних воєнних противників. Обі події були незвичайно драматичні й обі спричинили сильні потрясення, як у відносинах внутрішніх, національних, так і міжнародних.

Чи з католицького, чи з православного становища дивитися на берестейський акт 1596, — в одному не може бути сумніву: в його дуже високому історичному значінню, в тривкості його наслідків, в невмиручості його ідеї. Чи щось подібне можна сказати про берестейський акт 1918?

З загально-політичного боку взятий — се афемериди — одноднівка, що з її народженням почалася одночасно й агонія. Фактичну силу стратив берестейський трактат вже по 9 місяцях існування, а в найближчій році він був і формально викреслений з міжнародного права. Сьогодні-ж, се тільки архивний документ історичний, якого постанови нікого до нічого не обовязують. Теоретично беручи, вони могли-б віджити лише тоді, якби трактати з 1919—1920 були в цілості уневажені...

Тут вириває питання: Як оціняли сучасники — люде 1918-го року — берестейський мир? Чи дальший розвиток подій оправдав тодішню оцінку? Тогочасні опінії треба розділити на погляди: самих Українців, їх контрагентів — Німців і Австрійців — та опінії ворожого, антантського обозу.

Коли сьогодні прочитуємо відзиви політиків і преси в антантських краях про мир центральних держав з Україною з 9-го лютого 1918, не може нас не вдарити загальне, однодушне і просто зневажливе легковаження події. Ніхто

там не брав її поважно і не вірив у її тривкість? Звичайний розум у тих політиків і журналістів? Ні, тільки те, що вони були ліпше і вірніше поінформовані про нас, ніж ми самі. Ми виділи наш суб'єктивний світ бажань, вони — реальну дійсність, з якої мусіло вийти те, що вийшло.

Знов-же те, що писано, говорено й думано про українське Бересте в Німеччині й Австрії, виявляє дивну мішанину скептицизму й самообману, песимізму і самопевности, щирости й безцеремонного обдурювання; одним словом — трагічне замотання, з якого виходу не було. Все те психологічно зрозуміле: центральні держави як не розуміли, то відчували, що поспішний сепаратний мир з Росією взагалі, з Україною зокрема, відкривав світові крайню слабкість їх сил і компромітував їх, та одночасно, з огляду на виголоднілі маси своїх міст і необхідність заспокоювати їх голод хочби тільки морально — обіцянками й ілюзіями — не давали їх урядам поступати инакше.

Натомість Українці — принаймні ті, що не стояли по боці большевиків — були вільні від такого психічного роздвоєння. Вони в цілості і без рятунку потонули у національно-політичних злудках. Для характеристики доволі буде навести голос тодішнього органу провідника української політики в Галичині, Е. Петрушевича: „Ніч з 8 на 9-го лютого 1918 остане епохальною в історії культурного світа. Сеї ночі підписано перший мировий договір по 3 і пів роках кривавого бенкету і положено сим угольний камінь під храм світового мира... Свій перший виступ на сцені нової історії зазначила українська нація великим міжнароднім ділом вселюдського значіння і т. ин.“

В морі подібних дитирамбів плавало все національно свідоме українське громадянство. Писалися й читалися вони, хоч усім було відомо, що поки чорнило на підписах берестейського трактату висхло, вже український контрагент його — Центральна Рада і Генеральний секретарят — був політичною величиною *in partibus*.

Як що були різниці в поглядах українських націоналістів на берестейський мир, то хіба в тім, чи нова українська держава мала виповісти війну центральним державам, в першу чергу Австрії, таки зараз 10-го лютого, чи може тільки за якийсь малий час... Не вірите? Читайте тодішнє „Діло“. Такого настрою не змінив факт, що німецький й австрійський контрагенти зараз-же, майже на другий день, своєю окупацією України відбудували її уряд й уратували її державність на протязь трьох чвертей року.

Дійсно хто памятає 1918-ий рік, або тепер читає тодішні записки, той знає, що найсердечнішим бажанням Українців було — щоб центральні дер-

жави, тих творців української державности, як найскорше чорт узяв... Мотиви? Різні. Одним не подобалось, що Німці й Австрійці вивозили українську пшеницю (мабуть не багато її вивезли); иншим, що вони не заводили соціалістичного ладу; ще иншим, що Австрія не анексувала до України (так!) Галичини, Буковини й Угорської Русі, і т. ин. Всі ті й їм подібні неприхильні настрої українського громадянства стопилися вкінці в один амальгам — у революцію проти гетьманства й Німців, та у запропашення всього державно-політичного дорібку... Одна з типових антиномій, яких наше історичне життя таке повне!

І взагалі українське Бересте 1918 — се один великий парадокс. Виросло воно на ґрунті соціально-політичного перевороту в Росії, а довело до створення „реакційно“ - національної української державности, що до роспуки доводило батьків і провідників української революції. Делегати Центральної Ради поїхали були до Береста як заступники сфедерованої з Московщиною області (щось як Баварії по німецьким боці), а вернули як репрезентанти суверенної української держави в війні з Росією. Четвертий універсал Центральної Ради“) був формальним містком до сеї метаморфози, інспірованої — по всьому судячи — таки в Берестю... Дальше: вже дивно було, що наші завзяті прихильники антантанти дали почин до мирової акції з ненависним „кайзером“; та ще дивніше стало, як вони, стративши всякий ґрунт під собою, не мали иншого виходу, як під зубний скрегіт антантанти блаґати у тих-же Німців помочи, протекції й науки... А вже вершок історичного парадоксу в тому, що 9 місяців пізніше, задумавши перепросити гнівну антантату, Українці самі розвалили гетьманську державу, як символ німецької інтриги, і тим викликали — ще більший гнів побідної антантанти, що таки хотіла зберегти існуючу Україну, як бастион проти большевиків... Таким способом самі Українці ефективно причинилися до того, що нові мирові трактати — версайський, сен-жерменський і т. д. — одержали одозвучну вступну постанову про уневаження берестейського акту.

Сьогодні, як сказано, він з правного боку тільки історично-архивний акт. На науку новому поколінню. Чи воно схоче і зуміє видобути з того документу яку корисну науку? Се покаже будуччина. Минуле десятиліття цілком не виявляє того, щоб скоро можна сподіватися такої науки. З досьогочасних відзвів про Бересте не можна зробити висновку, щоб наша національно-політична думка знайшла той пункт, із якого требаб дивитися на подію з 9-го лютого 1918*).

*) До річи: яка його дата? 22, 24 чи 26 січня? Перша з них перейшла вже в традицію, та мабуть несправедливо?

*) Як не дивно, а найбільше політично-історичного арозуміння її видно у статті І. Кривельського, писаній з нагоди 6-місячного „ювілею“ берестейського трактату („Діло“ 10. VIII. 1918).

Політичний процес 17-ки.

Осмого дня процесу публіка вже не дописала: змудилася. Адв. Шухевич виголосив заяву проти преси як польської так української, котра фальшиво представила зізнання Дерлиці. Таксамо запротестував обж. Дзись, котрий сидів 2 роки в тюрмі московської чрезвычайки, а деяка преса написала, немов би він казав, що був командантом чрезвычайки. (Преса наша і польська бороняться тим, що обжаловані зізнають за тихо).

Обж. Прокоп Матвійців, абс. сем., вияснює звідки взяті військові печатки. З війська хотів дезертувати, але не зробив цього, бо переконався, що військо не таке знов страшне, „довудца“ компанії поводився з ним навіть дуже добре. Обж. Олена Королюкова, вдова, наречена Атаманчука, давала йому 130 зол. на удержання, сама побираючи 150 зол. Д-р Новак: А кілька ви йому посилали в долярах? — Предс.: Доляри не мають звязку зі справою. — Д-р Новак: Якраз навпаки! Згідно з актом обж. доляри мають певну лучність з убийством Собінського. — На питання адв. Шухевича обж. подає, що вона золоті міняла на доляри у сестри. — Обж. Мих. Ковалицько, абс. гімн., удержання мав від батька, котрий посідає поле. До вини не почувается. Декого з обж. знав. — Обж. Яр. Гретчак, абс. сем., стоїть під закладом, що був командантом станиці УВО. Перечить навіть приналежність до УВО. Мав багато занять, з котрих жив. — Обж. Ольга Гретчак, учителька РШк., перечить, немов би укривала Атаманчука. — Останній обж. Мих. Вірстюк зізнає, що мав револьвер, куплений у незнакомого, в брамі при Сербській ул. Той револьвер продав за 35 зол. на кредит Атаманчукови, а гроші мав одержати або від нього з Чехії, або від п. Коро-

люкової. На поліції зізнавав інакше, бо там його тероризували, а місця, де купив револьвер, не подав в перших зізнаннях, бо не міг собі пригадати ізза грипи. Зрештою боявся, щоб його довше не держали. — Прок.: Чи ви мали в життю багато револьверів? Обж.: Той оден. Прок.: І мимо того не могли собі пригадати, де його купили?

Дев'ятий день процесу був інтересний зізнаннями свідків. Перший зізнавав св. Дм. Тисак, уч. 6. кл. гімн. в Городенці, провідник Атаманчука в часі його переправи через гори на Прикарпатську Русь. Тисак зізнає інакше ніж зізнавав на поліції й перед слідчим суддею. На питання чому зізнає інакше, ніж перед суддею слідчим, відповідає, що тоді боявся, що будуть його бити і в суді, — Свідок Людвик Бахта, літ 19, зізнає по польськи, бачив замах на пок. Собінського, але під питаннями адвокатів мішається у відповідях що до вигляду замаховців. — Шофер Мих. Гасман, римо-кат., зізнає, що на весну при конфронтації пізнав Атаманчука як одного з тих, котрих віз автом, але чи се було 19 жовтня, коли убито Собінського, не може вже сказати. Може й того дня. Свідка вже тільки разів переслухували, що не диво, коли мішається в своїх зізнаннях. Дати їзди не памятав. За їзду двох панів одержав 1.80 зл. І ще якогось доктора віз того самого дня, але котрого се було дня, не знає. — Шофер Северин Ботятинський з Судової Вишні возив дня 19. Х. коло год. 6. веч. якогось пана на Корольську вул. і вертав з ним. Той пан говорив по українськи, волинським акцентом.

Десятого дня розправи зізнавали між ин. свідки: 1) Євгенія Гретчаківна, 2) пані Бенцак, у котрої мешкав Атаманчук, 3) Татяна Тютько, шк. товаришка Ольги Вербицької, 4) Василь Джуль. Першу питав адв. Старосольський, чи полі-

† ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

27. І помер в Сільці ем упр школи Іван Татомир в 65 р. життя Пок. ув 37 літ учит. в Опаці. Спільно з бл. п. о. Ст Кишиком лопили темноту працю оден в церкві, другий в школі. Наслідком їх довголітньої праці є те, що нині Опака належить до країв наших сіл, національно освіджених. По переході на емеритуру перенісся Покійний до рідного села, щоб спочити між рідними. Похорон відбувся 30. І. при участі 6 священників. Пращав при винесенні домовини о. дек Я. Яхно з Залічтя, довголітній сусід і приятель Покійного, упр. школи в Сільці п. В. Лазарів як товариша по званню, та п. Ол. Кішакевич від громадян Сільця. В. Й. П.

Перед кількома днями упокоївся в Бозі Іван Ульявський, емеритований директор народної школи. Покійний, уроджений 1850 р. посвятив ціле своє життя на муравину, тиху працю на народній ниві. Учителював спершу в своїм родиннім місті, Чорткові, опісля в Чорноківцях, вкінці був директором школи в Підзамочку й Новоставцях (пов. Бучач), лишаючи по собі всюди найкращі спомини. Був усе добрим християнином і католиком, і в душі тим виховував цілі покоління, що входили в життя з його вказівками. Заразом був Покійний найліпшим батьком родини, для всієї рідні найсвітлішим взірцем та заразом найкращим приятелем і провідником на дорозі життя, тому полишив він у глибокому жалю всю родину, передовсім жінку, доньку, синів і внуків. — Хай земля буде йому пером!

ція в Долині наклонювала її до неправдивих зізнань? Предсідатель ухилив се питання. Друга зізнала, що Атаманчук був у неї мельдований під іменем Біласа. Третя, молода дівчина, зізнає інакше, ніж зізнавала на поліції, а на питання, чому так робить, відповідала, що тоді була 1-й раз на поліції й перелякалася. — Свідок Василь Джуль зі свідка став обжалованим: коли зізнав, що 19. Х. мав іти з Атаманчуком до кіна, предсідатель відчитав його попередні зізнання, в котрих Джуль сказав, що Атам. вийшов до школи. Тоді прокуратор поставив внесок, щоб зараз увязнити Джуля за фальшиві зізнання. Розправа триває далше.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення Редакція не відповідає

АДВОКАТ Д-Р М. ЛИТВИНОВИЧ веде канцелярію в Станиславові, вул. Бічна-Білицького (нова вуличка біля суду). 137 1—1

ОКУЛІСТ-ОПЕРАТОР

Д-р А Гершендерфео

б. лікар віденської клініки і б. секунд. заг. шпиталю у Львові
Львів, вул. Пілсудського (Панська) 3.
65 орд. 8—9 і 3—5. 12—20

Фабрика ПИЛЬНИКІВ Г. МОНЧИНСЬКИЙ

Львів, вул. Волинська 25., тел. 20-18, стація зал.: Львів-Підзамче. — Приймає ПИЛЬНИКИ до насікання і замовлення на нові. 53 15-25

ЗУБИ виробляю ЦІННИКУ по таким

1 золот. корона . 18 зол.
1 золот. зуб . . . 15 „
1 зуб на кавчуку . 2 „
1 репаратура . . . 3 „

Все з найлучшого матеріалу

РАППАПОРТ, пл. Марійська ч. 7.

(де каварня de laaix).

Знижок не уділюю! 5—24

НАСІННЯ
ГОРОДИНИ. ЦВІТІВ
і ГОСПОДАРСЬКІ

з першорядних краєвих і заграничних плянтацій, з найвищою силою кильчення поручає

ЕДМУНД РІДЛЬ

СКЛАД НАСІНЬ

Львів, вул. Рутовського ч. 3.

124 Цінники висідаю на бажання. 3—4

= ДАРОМ =

ніхто товару не дає, але за 5 зол. тижнево можна замовити в нас всякі тапіцерські виробы, як матраци, отомани, фотелі і т. п.

ГОТТЛІБ і ГЕФЕЛЬ

Львів, вулиця Гродзіцьких ч. 8.

б. тапіцер-декоратор кор. театру в Бу-129 дапешті. 3—5

ПАНЧОХИ ПФАУ РИНОК Ч. 19.

Найдешевше, бо вхід через сіни. 21 19—20

ГРАМОФОНИ англійської марки: „Columbia“, „Odeon“, „Parlophon“, плати „Brunswick“, „Columbia“, „Polydor“, „His Masters Voice“, „Parlophon“ — найновіші плягери в великім виборі на догідних умовах поручає звісна фірма „ЕХО“, Львів, вул. Сикстуська ч. 24. тел. 27-81.

НАРЕШТІ! — ПІСТОЛЕТ — для кожного без карти на оружя.

Справте собі страхак б-ти стріл. Взір бельгійського бравнінга. Функциює без закиду як зброя, що ділає морально на напастника. — Поручає звісна фірма

„ЕХО“ Львів, вул. Сикстуська ч. 24. тел. 27-81.

Гурт. Детайл.

ГАЗОВИЙ КНОСК-ОУТ ПІСТОЛЕТ

Коли Вам миле життя Ваше і Вашої родини, купіть негайно оружя „Кноск-оут“. Хто має газовий пістолет Кноск-оут, цей може цілком безпечно пускатися в дорогу пішки, автом або ровером у найсамітніші околиці. До набуття тільки у звісної фірми

„ЕХО“ Львів, вул. Сикстуська ч. 24. тел. 27-81. 130 2-2

„F O S F O R“

ФАБРИКА ШТУЧНИХ ПОГНОЇВ
Львів,

пл. Марійська 6/7 І. п. (pl. Marjacki 6/7 І. п.)

114 Телефон 44—48.

7—16

СУПЕРФОСФАТИ: кістні й фосфорово-азотові, **МІНЕРАЛЬНІ** й амонякові. **РЕФОРМФОСФАТИ:** кістні й мінеральні від 18 до 26% „P₂O₅!!!“ **ТОМАСИНИ:** „Kolumeta“, „Gwiazda“, й інші як краєві так і заграничні. **СОЛИ** потасові й **КАЙНІТ**, **АЗОТНЯК**, **САЛІТРА** (CHORZOWSKA) амоняова **САЛІТРА** чілійська — **СІРЧАН** амоняовий вапно навозове палене й мелене (97%CaO) — Вапно будівельне.

Доставка вагоново й деталічно по цінах фабр й на найдогідніших услівях кредит.

ФОСФОРІТИ палені й мелені (CaO розп. P₂O₅).